

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

หากเราได้ศึกษาสาระของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ส่วนที่ 10 มาตรา 87 ได้ระบุไว้ว่า รัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดทำบริการสาธารณะ รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยของรัฐทุกระดับ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้มแข็งในทางการเมือง รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการของกลุ่มประชาชนที่รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายทุกรูปแบบให้สามารถแสดงความคิดเห็นและเสนอความต้องการของชุมชน (สภาพัฒนาการเมือง, 2551)

ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจ เพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย (กรมควบคุมมลพิษ, 2551) เพราะหากทุกชุมชนปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญมาตรานี้อย่างจริงจัง บ้านเมืองจะเกิดประชาธิปไตยอย่างแท้จริง จะแก้ไขปัญหาความยากจนได้ เศรษฐกิจจะดีขึ้น เกิดความเป็นธรรมทางสังคม ความสุขอย่างแท้จริงและยั่งยืนก็จะเกิดขึ้นในสังคม

หลาย ๆ แนวทางของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน จึงต่างให้ความสำคัญต่อการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึงการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยในทุกระดับ ส่งผลให้การบริหารงานต้องเป็นไปอย่างโปร่งใส สุจริตและเปิดเผย อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมนี้จะ เป็นไปตามลักษณะบุคลิกภาพของผู้นำและศักยภาพของประชาชนและชุมชน แต่สิ่งเหล่านี้สามารถพัฒนาไปสู่รูปแบบการมีส่วนร่วมได้อย่างกลมกลืนกับโครงการพัฒนาของท้องถิ่นและการบริหารจัดการของท้องถิ่นในปัจจุบันทุกขณะ

จังหวัดมหาสารคาม เป็นศูนย์กลางการศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจนได้ชื่อว่าเป็น "เมืองดักปลา" เนื่องจากมีสถานศึกษาขนาดใหญ่อยู่ในพื้นที่หลายแห่ง เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถาบันการพลศึกษาวิทยาเขตมหาสารคาม วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม วิทยาลัยเกษตรกรรม ฯลฯ ในแต่ละปีจะมีนักเรียน นิสิต นักศึกษาเข้ามาศึกษาต่อในจังหวัดมหาสารคาม ไม่นต่ำกว่า 3-4 หมื่นคน ขณะที่องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคามมหาสารคาม เป็นชุมชนที่เติบโตเร็วมาก ภายหลังที่มหาวิทยาลัยมหาสารคามย้ายมาตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลขามเรียง ปรากฏว่าชุมชนรอบ ๆ มหาวิทยาลัยขยายตัวอย่างรวดเร็วและไร้ระเบียบ จากการลงทุนก่อสร้างหอพัก อาคารพาณิชย์ ร้านอาหาร รถยนต์รับจ้าง สถานเริงรมย์ ร้านค้าปลีกและธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อีกทั้งยังเป็นที่ยุติมาของธุรกิจค้าปลีกข้ามชาติด้วย เพื่อรองรับลูกค้ากลุ่มนิสิต นักศึกษา ที่มีอยู่หลายหมื่นคน สภาพของ องค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง จึงกลายเป็นย่านเศรษฐกิจแห่งใหม่ของจังหวัดมหาสารคาม (เชิด ชันดี ฅ พล, 2550, หน้า 26) ผลจากการเติบโตอย่างรวดเร็วการควบคุมต่อมาได้เริ่มสร้างมลภาวะให้กับชุมชนเกิดผลกระทบด้านสาธารณสุข ปัญหาขยะ น้ำท่วมขังและน้ำเน่าเสีย จากหอพัก บ้านเช่า สถานประกอบการต่างๆ ปัญหาเหล่านี้ได้สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้กับชุมชนมาอย่างต่อเนื่อง ส่วนทางองค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง มีงบประมาณและกำลังคนไม่เพียงพอทำให้การจัดการน้ำเสียและการกำจัดสิ่งปฏิกูลด้อยประสิทธิภาพ

องค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง จากสภาพชนบทกลายเป็นย่านธุรกิจแห่งใหม่ของ จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องทบทวนเพื่อร่วมกันหาแนวทางพัฒนาและอนุรักษ์วิถีชีวิตเดิมให้คงอยู่ ขณะที่ต้องต้อนรับความเจริญเติบโตของสังคมและสมาชิกที่เข้ามาอยู่ใหม่ ตลอดเวลาภายใต้ชุมชนเดียวกัน บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้วิจัยจึงกำหนดให้มีการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษา : องค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น อันนำไปสู่การหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานพัฒนาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและสภาพปัจจุบันของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัด

มหาสารคาม

2. เพื่อศึกษาปัจจัยสนับสนุนต่อการมีส่วนร่วม ตลอดจนปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อวิเคราะห์และหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานพัฒนาท้องถิ่น

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณ และกำหนดกลุ่มประชากรคือ ประชาชนที่พักอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 386 คน ขอบเขตของการศึกษาคอบคลุม เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชน เพื่อหาแนวทางในการพัฒนา ศักยภาพของประชาชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในงานพัฒนาท้องถิ่น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบสภาพปัจจุบันและพฤติกรรมของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

2. เพื่อทราบปัจจัยสนับสนุนต่อการมีส่วนร่วม ตลอดจนปัญหาอุปสรรคของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบลขามเรียง อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้เข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น พร้อมกับแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมเพื่อเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

4. เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อภาครัฐ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นและองค์กรเอกชน ที่จะนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ วางแผน ดำเนินงานและปรับปรุงโครงการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นให้มีความยั่งยืนต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยร่วมกันคิด ร่วมกันลงมือปฏิบัติ ร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมในการติดตามและประเมินผล

2. การพัฒนาท้องถิ่น หมายถึง การกระทำที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นทั้งด้านความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อม โดยกำหนดว่ากลุ่มของตนและแต่ละคนมีความต้องการอะไรและปัญหาที่มีร่วมกันคืออะไรบ้าง แล้วจัดทำเป็นแผนของกลุ่มเพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการหรือสามารถแก้ปัญหาเหล่านั้นได้ โดยการพัฒนาท้องถิ่นในการศึกษาครั้งนี้จะเน้นทิศทางเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การพัฒนาที่เพียงพอกับความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาอย่างพอเพียงกับความต้องการของคนรุ่นต่อไปในอนาคต

4. ผู้นำชุมชน คือ ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งจากประชาชน เพื่อทำหน้าที่เป็นหัวหน้าและทำหน้าที่ด้านการบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน รวมทั้งดูแลเอาใจใส่และปกครองให้ประชาชนในชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

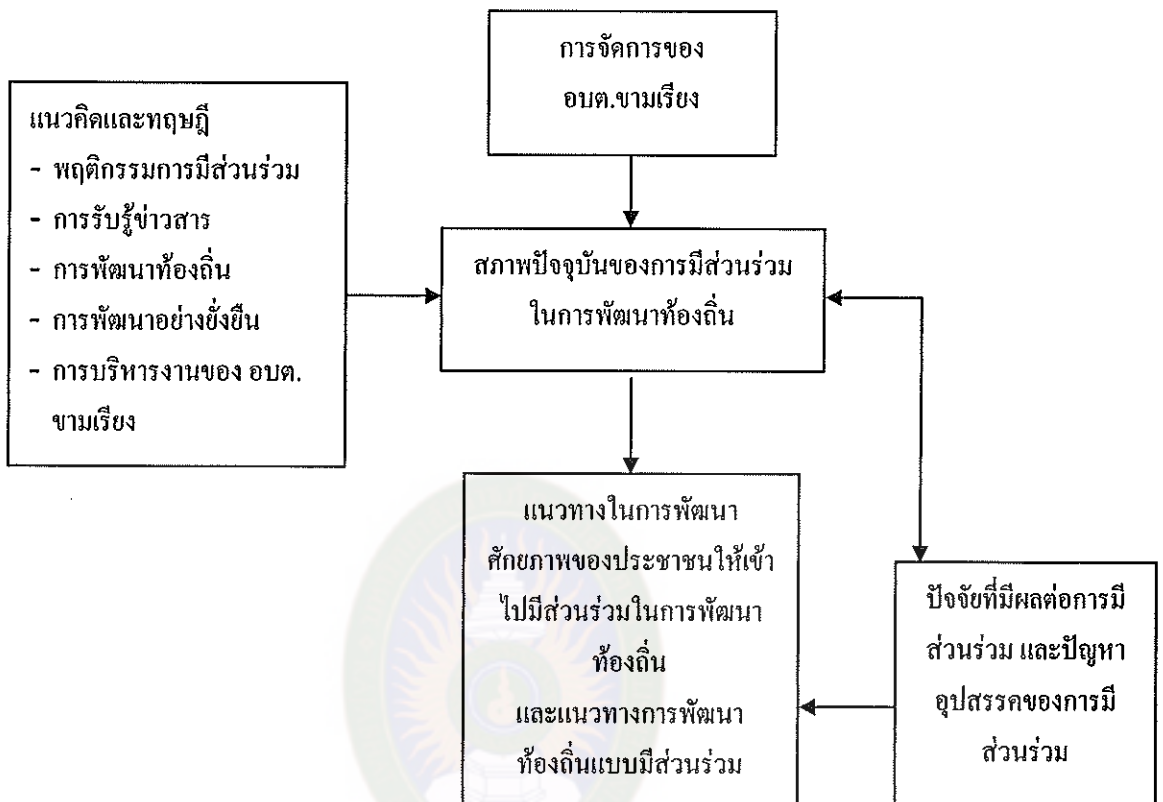
สมมุติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมุติฐานการวิจัย 2 ข้อ คือ

สมมุติฐานข้อที่ 1 อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่พักอาศัย อยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วม โดยพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะหมายถึงข้อคำถามดังต่อไปนี้ ประชาชนมีความยินดีที่จะเข้าร่วมประชุม มีความยินดีที่จะเข้าร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่องานพัฒนาท้องถิ่น มีความยินดีที่จะเข้าร่วมดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาท้องถิ่น มีความยินดีที่จะเข้าร่วมตรวจสอบและประเมินงานพัฒนาท้องถิ่น และประชาชนจะตัดสินใจด้วยความรอบคอบ เป็นธรรมคำนึงถึงประโยชน์และสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน

สมมุติฐานข้อที่ 2 อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาที่พักอาศัย อยู่ในท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับโครงการพัฒนาท้องถิ่น

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 1-1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

หน่วยงานที่นำไปใช้ประโยชน์

1. สถาบันการศึกษาสามารถนำความรู้ที่ได้จากการวิจัย ไปใช้ในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และสถาบันการศึกษาต่างๆ
3. เป็นเอกสารทางวิชาการสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องรวมทั้งนักเรียน นักศึกษา และประชาชนทั่วไปนำไปประยุกต์ใช้กับหน่วยงานของตน